

EVELINA OPRINA
Lector univ. dr., judecător

INSTITUȚII DE DREPT PROCESUAL CIVIL

**VOL. I
TEORIA GENERALĂ**

**cu trimiteri la Noul Cod de procedură civilă, aprobat prin Legea
nr. 134/2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I,
nr. 485 din 15 iulie 2010**

Universul Juridic
București
-2010-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2010 **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA
AUTORULUI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE
INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

OPRINA, EVELINA

Instituții de drept procesual civil / Evelina Oprina. – București :

Universul Juridic, 2010

2 vol.

ISBN 978-973-127-405-8

Vol. 1 : Teoria generală – ISBN 978-973-127-406-5

347.91/.95

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

tel.: **021.314.93.15; 0733.673.555**

DISTRIBUȚIE:

fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

COMENZI ON-LINE,

CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%

ABREVIERI

alin.	alineat
apud.	citat după
art.	articol
B. Of.	Buletinul Oficial, Partea I
BJ	Buletinul Jurisprudenței
BJCD	Buletinul Jurisprudenței. Culegere de decizii
c.	contra
C. civ.	Codul civil
C. com.	Codul comercial
CD	Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem sau ale Curții Supreme de Justiție
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Strasbourg)
C. fam.	Codul familiei
civ.	civilă (despre secție/sentință/decizie ș.a.)
C. proc. civ.	Codul de procedură civilă
C. proc. fisc.	Codul de procedură fiscală
col. civ.	colegiul civil
C. Ap.	Curtea de Apel
C.S.J.	Curtea Supremă de Justiție
dec.	decizia
dec. civ.	decizia civilă
D.	Decret
D.L.	Decret-lege
Dreptul	Revista „Dreptul”
ed.	ediție
Ed.	Editura
ex.	(de) exemplu
etc.	et caetera („și celelalte”)
fr.	francez
H.G.	Hotărârea Guvernului României
H.C.M.	Hotărârea Consiliului de Miniștri
Î.C.C.J.	Înalta Curte de Casație și Justiție
ibidem	în același loc
Jud.	Judecătoria
loc. cit.	locul citat
M. Of.	Monitorul Oficial al României, Partea I
nr.	numărul
O.G.	Ordonanța Guvernului
O.U.G.	Ordonanța de urgență a Guvernului
op. cit.	opera citată
p.	pagina
par.	paragraful

pt.	pentru
pct.	punctul
Plen Trib. Supr.	Plenul Tribunalului Suprem
s. civ.	secția civilă
s. civ. propr. int.	secția civilă și de proprietate intelectuală
s. com.	secția comercială
s. cont. adm.	secția contencios administrativ
Studia	Revista „STUDIA Universitatis Babeș-Bolyai”
sent. civ.	sentință civilă
supra	mai sus
ș.a.	și alții (altele)
T.	Tribunalul
TJ	Tribunalul județean
T.M.B.	Tribunalul Municipiului București
T. pop. rai.	Tribunalul popular al raionului
T. reg.	Tribunalul regional
TS	Tribunalul Suprem
vol.	volumul

Capitolul I

NOȚIUNI GENERALE

1. Dreptul procesual civil

1.1. Noțiunea dreptului procesual civil

Ori de câte ori conflictele de natură civilă apărute în circuitul civil nu-și găsesc rezolvarea pe căi amiabile, este necesar ca persoana interesată să se adreseze organelor juridictionale¹. Mijlocul de realizare a justiției în astfel de cazuri, în care o persoană pretinde că i s-a încălcat ori nesocotit un drept subiectiv civil ori că nu-și poate realiza interesul decât pe calea justiției, îl reprezintă procesul civil.

Etimologic vorbind, provenind din latinescul „*procedere*”, prin „proces” se înțelege mers înainte, evoluție, desfășurare. În înțeles strict juridic, noțiunea de „**proces**” presupune o evoluție de la actul de sesizare a instanței și până la actul final al judecătăii – hotărârea.

În literatura juridică² s-a subliniat faptul că, în momentul în care o persoană apelează la acțiunea civilă, ea se individualizează, devine proces. Cu alte cuvinte, un ansamblu de mijloace procesuale organizate de reguli este pus în aplicare, conducând la darea unei hotărâri. Procesul nu-și va găsi, însă, finalitatea, decât dacă hotărârea pronunțată de judecător este adusă la îndeplinire, de bunăvoie sau silit.

Prin intermediul procesului civil, atât reclamantul, cât și pârâtul se apără, urmărind, primul să-și consolideze dreptul dedus judecătăii, prin soluționarea irevocabilă a cererii, și cel de-al doilea să se opună pretențiilor reclamantului și să-și consolideze el situația juridică anterioară litigiului, în măsura în care va reuși să dovedească netemeinicia dreptului litigios³.

Vorbind despre **procedura civilă**, avem în vedere regulile după care se desfășoară judecata unui litigiu de natură civilă și executarea silită a titlurilor emise în această materie, respectiv regulile ce guvernează organizarea judiciară, competența instanțelor judecătorești, actele de procedură și termenele procedurale, judecata în primă instanță, judecata în apel și căile extraordinare de atac, recursul în interesul legii, procedura necontencioasă, procedurile speciale și urmărirea silită.

Dispozițiile art. 721 C. proc. civ. reglementează în sens larg noțiunea de „**judecată civilă**”, arătând că dispozițiile Codului alcătuiesc procedura de drept comun în materie civilă și comercială, ele aplicându-se și în materiile prevăzute de alte legi în măsura în care acestea nu cuprind dispoziții potrivnice.

---

¹ Sugestive în acest sens sunt două adagii latine: „*iudex ne procedat ex officio*” și „*nemo iudex sine actore*”, care reflectă regula că judecătorul nu se poate autoînvesti cu soluționarea unui proces civil.

² E. Herovanu, *Principiile procedurii judiciare*, vol. I, Institutul de Arte Grafice „Lupta”, București, 1932, p. 142; V. M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. I, Ed. Național, București, 1996, p. 250; D. Radu, *Acțiunea în procesul civil*, Ed. Junimea, Iași, 1974, p. 24.

³ M. Tăbărcă, *Drept procesual civil*, ed. a II-a revăzută și adăugită, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 5-6.

Așadar, studiul procedurii civile constituie obiectul de reglementare al **dreptului procesual civil**, ce poate fi definit ca reprezentând ansamblul normelor juridice care guvernează modul de desfășurare a activității organelor judiciare, a părților și a celorlalți participanți, precum și raporturile juridice dintre acestea în vederea soluționării cauzelor civile și executării hotărârilor pronunțate în aceste cauze.

1.2. Caracterele dreptului procesual civil

a) caracter sancționator – dreptul procesual civil, având ca finalitate soluționarea litigiilor referitoare la drepturile subiective civile, garantează eficacitatea și respectarea normelor de drept material care consacră aceste drepturi⁴;

b) caracter reglementar – normele dreptului procesual civil sunt înscrise în Constituție, în Codul de procedură civilă și în legi speciale și, în principiu, având caracter de ordine publică, întrucât interesează funcționarea serviciului public al justiției, ele se impun atât judecătorului, cât și părților, precum și celorlalți participanți la procesul civil. Derogările de la caracterul de ordine publică al normelor trebuie să fie expres prevăzute și să ocrotească un interes particular.

c) caracter formalist – formalismul dreptului procesual civil derivă din faptul că actele de procedură sunt supuse unor condiții de formă și unor termene⁵. Deși s-a creat o prejudecată în sensul că formalismul procedural creează sentimentul de injustiție și că ar avea o reputație considerabil mai mică din punct de vedere științific comparativ cu dreptul substanțial, el este absolut inevitabil, formele prescrise de legiuitor reprezentând un factor de echitate, stabilitate, rigurozitate și disciplină, o garanție pentru protejarea intereselor justițiabililor împotriva manevrelor vexatorii, dilatorii, într-un cuvânt de rea-credință ale adversarului, precum și împotriva eventualului arbitrar sau exces de putere din partea judecătorului.

d) caracter de drept comun – dreptul procesual civil, astfel cum este reglementat prin Codul de procedură civilă, constituie dreptul comun al procedurii de judecată, el aplicându-se oricărui litigiu pentru care nu este prevăzută o procedură specială (art. 721 C. proc. civ.).

2. Procesul civil

2.1. Definiție

În doctrină⁶, procesul civil a fost definit ca reprezentând activitatea desfășurată de către instanță, părți, organe de executare și alte persoane sau organe care participă la înfăptuirea de către instanțele judecătorești a justiției în pricinile civile, în vederea realizării sau

---

⁴ V. M. Ciobanu, *op. cit.*, vol. I, 1996, p. 159; M. Tăbărcă, *op. cit.*, vol. I, p. 10.

⁵ V. M. Ciobanu, *op. cit.*, vol. I, 1996, p. 159-160; M. Tăbărcă, *op. cit.*, vol. I, p. 10-11.

⁶ V. M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 148; I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Tratat de drept procesual civil*, vol. I, Centrul de multiplicare al Universității din București, 1973, p. 30-34; I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, Ed. Europa Nova, București, 1995, p. 24-25; V. Negru, D. Radu, *Drept procesual civil*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1996, p. 9.

stabilirii drepturilor și intereselor civile deduse judecății și executării silite a hotărârilor judecătorești sau a altor titluri executorii, conform procedurii prevăzute de lege.

2.2. Fazele și etapele procesului civil

Din definiția anterioară, rezultă că procesul civil parcurge, de regulă, însă nu obligatoriu, două faze: judecata și executarea silită.

2.2.1. Faza judecății cuprinde judecata în primă instanță și judecata în căile de atac. Indiferent că judecata se desfășoară în primă instanță sau în căile de atac, parcurge trei etape: etapa scrisă, etapa dezbaterilor, etapa deliberării și pronunțării hotărârii.

– **Etapa scrisă** este declanșată prin cererea de chemare în judecată. La rândul său, pârâtul poate să răspundă pretențiilor reclamantului printr-o întâmpinare (art. 115 C. proc. civ.) sau, dacă are pretenții proprii în legătură cu cererea de chemare în judecată, poate să formuleze o cerere reconvențională (art. 119 C. proc. civ.).

Părților inițiale li se pot alătura și alte persoane, din proprie inițiativă sau din inițiativa reclamantului și/sau pârâtului, dobândind calitatea de părți. Astfel, sfera subiectivă inițială a cadrului procesual poate fi extinsă. Actele de procedură prin care terți intervin sau sunt atrași în proces îmbracă, de asemenea, forma scrisă, acestea fiind cererea de intervenție voluntară (principală și accesorie) și cererea de intervenție forțată (chemarea în judecată a altor persoane, chemarea în garanție și arătarea titularului dreptului).

În aceeași etapă scrisă, se săvârșește și actul procedural al comunicării către fiecare parte a cererilor făcute de adversar, în vederea încunoștințării reciproce a părților în legătură cu pretențiile și apărările lor, precum și în legătură cu probele pe care înțeleg să le administreze.

– **Etapa dezbaterilor** debutează la prima zi de înfățișare⁷. Această etapă durează până la închiderea dezbaterilor și se desfășoară pe mai multe termene de judecată, la care părțile își susțin pretențiile și apărările, administrează probe, pun concluzii, atât cu privire la excepțiile procesuale, cât și pe fondul pretențiilor deduse judecății.

– După închiderea dezbaterilor urmează **etapa deliberării și pronunțării hotărârii**. Deliberarea se face în secret și la ea participă numai judecătorii care au făcut parte din complet, nu și grefierul sau procurorul care a participat la judecată. Cu toate acestea, în litigiile având ca obiect conflicte de muncă și asigurări sociale, asistenții judiciari participă la deliberări, votul acestora fiind, însă, consultativ⁸. Pronunțarea hotărârii se face întotdeauna în ședință publică, chiar dacă judecata a avut loc în camera de consiliu.

– Prin pronunțarea hotărârii se finalizează judecata în primă instanță, astfel încât partea nemulțumită de hotărârea primei instanțe o poate ataca cu apel, declanșând, astfel, o nouă etapă a fazei judecății: **etapa apelului**. Etapa scrisă din cadrul apelului se rezumă numai la cererea de apel, întâmpinarea pe care o poate face intimatul, și la cererea de

---

⁷ Conform art. 134 C. proc. civ. este socotită prima zi de înfățișare aceea în care părțile, legal citate, pot pune concluzii. Termenul calificat ca fiind „prima zi de înfățișare” nu trebuie să fie confundat cu primul termen de judecată, cu care, însă, poate să coincidă, dacă la primul termen de judecată sunt îndeplinite ambele cerințe impuse de dispozițiile art. 134 C. proc. civ.

⁸ Art. 55 alin. 2 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară.

aderare la apel, într-una din cele două forme⁹: apelul incident (art. 293 C. proc. civ.) și apelul provocat (art. 293¹ C. proc. civ.).

– Codul de procedură civilă reglementează și o **etapă a căilor extraordinare de atac**. Astfel, hotărârile pronunțate în apel, precum și hotărârile pronunțate în primă instanță fără drept de apel, pot fi atacate cu recurs, caracteristic pentru acesta fiind faptul că etapa scrisă este limitată doar la cererea de recurs și la întâmpinarea intimatului, că singurele probe admisibile în recurs sunt înscrisurile, precum și că motivele ce pot fi invocate de parte sunt expres și limitativ prevăzute de lege.

În afară de recurs, mai există și alte căi extraordinare de atac, și anume contestația în anulare și revizuirea care, asemenea recursului, pot fi exercitate numai pentru motivele anume stabilite de lege.

– De asemenea, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, din oficiu sau la cererea ministrului justiției, precum și colegiile de conducere ale curților de apel au dreptul, pentru a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii pe întreg teritoriul țării, să declanșeze **etapa recursului în interesul legii** (art. 329 C. proc. civ.). Specific acestei căi de atac este faptul că decizia prin care se soluționează recursul în interesul legii nu are efect asupra hotărârilor judecătorești deja examinate și nici cu privire la situația părților din acele procese. Deciziile pronunțate în recursul în interesul legii sunt obligatorii pentru instanțe și se publică în Monitorul Oficial.

2.2.2. Faza executării silite intervine în ipoteza în care partea care a căzut în pretenții nu înțelege să suporte, de bunăvoie, repercusiunile înfrângerii sale și să respecte și execute hotărârea judecătorească sau un alt titlu executoriu, astfel încât creditorul va putea proceda la urmărirea silită a datornicului său¹⁰.

Normele execuționale cuprinse în Codul de procedură civilă reglementează două **modalități de executare silită**, respectiv executarea silită directă și executarea silită indirectă.

Executarea silită directă reprezintă acea modalitate de executare prin care creditorul tinde să obțină realizarea în natură a obligației înscrise în titlul executoriu. La rândul său, executarea silită directă cunoaște trei forme:

- predarea bunurilor mobile, atunci când obiectul obligației îl constituie un bun mobil determinat prin calitate și cantitate (art. 575 C. proc. civ.);
- predarea bunurilor imobile atunci când obiectul obligației îl constituie predarea unui bun imobil sau predarea acestuia în posesia creditorului (art. 578 C. proc. civ.);
- executarea unei obligații de a face¹¹ sau de a nu face¹² (art. 580²-580⁵ C. proc. civ.).

⁹ M. Tăbârcă, *op. cit.*, p. 34.

¹⁰ Potrivit art. 371¹ C. proc. civ. „(1) *Obligația stabilită prin hotărârea unei instanțe sau printr-un alt titlu se aduce la îndeplinire de bunăvoie.* (2) *În cazul în care debitorul nu execută de bunăvoie obligația sa, aceasta se aduce la îndeplinire prin executare silită, potrivit dispozițiilor prezentei cărți, dacă legea nu prevede altfel.* (3) *Executarea silită are loc în oricare dintre formele prevăzute de lege, simultan sau succesiv, până la realizarea dreptului recunoscut prin titlu executoriu, achitarea dobânzilor, penalităților sau a altor sume, acordate potrivit legii prin acesta, precum și a cheltuielilor de executare”.*

¹¹ Obligația de a face are ca obiect orice altă prestație pozitivă decât aceea de a transmite sau a constitui un drept real – I. Albu, *Drept civil. Introducere în studiul obligațiilor*, Ed. Dacia, 1984, p. 95; C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, ed. a III-a, Ed. All, București, 1993, p. 13.

¹² Obligația de a nu face are ca obiect o abținere, prestație negativă, care restrânge faptele debitorului.

Executarea silită indirectă reprezintă acea modalitate de executare prin care creditorul, care are de realizat o creanță bănească, urmărește să-și îndeplinească creanța din sumele obținute prin valorificarea bunurilor debitorului ori prin poprirea sumelor pe care acesta le are de primit de la terțe persoane.

Executarea silită indirectă cunoaște următoarele forme:

– poprirea sumelor de bani, a titlurilor de valoare sau a altor bunuri mobile incorporeale urmăribile datorate debitorului de o a treia persoană sau pe care aceasta i le va datora în viitor în temeiul unor raporturi juridice existente (art. 452 C. proc. civ.);

– urmărirea fructelor neculese și recoltelor prinse de rădăcini¹³, care sunt ale debitorului (art. 463 C. proc. civ.);

– urmărirea silită mobilă, constând în vânzarea silită a bunurilor mobile urmăribile ale debitorului, până la acoperirea creanței creditorului (art. 411-449 C. proc. civ.)

– urmărirea silită imobiliară, care constă în valorificarea bunurilor imobile ale debitorului, în vederea realizării creanței înscrise în titlul executoriu (art. 488-523 C. proc. civ.).

Alegerea formei de executare se află la dispoziția creditorului¹⁴, el putând recurge simultan sau succesiv la mai multe forme de urmărire¹⁵ (art. 371¹ alin. 3 C. proc. civ.).

Parcurgerea celor două faze ale procesului civil nu este, însă, obligatorie.

Astfel, va lipsi faza judecătii atunci când creditorul pune în executare un alt titlu¹⁶ decât o hotărâre judecătorească¹⁷.

De asemenea, poate să lipsească faza executării silite atunci când debitorul își execută de bună voie obligația înscrisă în titlul executoriu sau atunci când hotărârea nu este susceptibilă de executare silită¹⁸.

În fine, este posibil ca faza judecătii să nu parcurgă toate etapele menționate. Spre exemplu, nu va mai avea loc dezbateră atunci când reclamantul renunță la judecată sau la dreptul pretins sau lasă cererea în nelucrare, înainte de această etapă, astfel încât aceasta se perimă; nu va avea loc etapa deliberării, atunci când părțile sting litigiul printr-o

---

¹³ Pot recurge la această formă creditorul proprietarului terenului cultivat, creditorul arendașului, creditorul uzufructuarului, dacă fondul este grevat de un drept de uzufruct.

¹⁴ Cu toate acestea, însă, legea restrânge uneori creditorului o asemenea posibilitate. Astfel, art. 491 alin. 1 C. proc. civ. prevede ca imobilul unui minor sau al unei persoane puse sub interdicție nu poate fi urmărit silit înaintea urmăririi mobilelor sale; art. 492 alin. 1 C. proc. civ. dispune că pot fi urmărite de creditorul ipotecar și imobilele neipotocate ale debitorului său, caz în care, însă, debitorul unui asemenea bun poate cere instanței de executare urmărirea altor imobile ipotocate pentru aceleași obligații, aflate în posesiunea debitorului principal; potrivit art. 493 alin. 1 C. proc. civ., creditorii personali ai unui debitor coproprietar sau codevălmaș nu vor putea să urmărească partea acestuia din imobilele aflate în proprietatea comună, ci vor trebui să ceară mai întâi împărțea acestora.

¹⁵ Împrejurarea declanșării de către creditor, în același timp, a mai multor forme de executare nu constituie un motiv de natură a-l determina pe debitor să împiedice urmărirea sa. Procedând în acest fel, creditorul urmărește să-și realizeze cât mai rapid creanța ce i-a fost recunoscută.

¹⁶ Spre exemplu, contractul de garanție reală mobilă, contractul de credit, contractul de leasing, actul autentificat de notarul public care constată o creanță certă, lichidă și exigibilă etc. Pentru o analiză exhaustivă a titlurilor executorii, a se vedea E. Oprina, *Executarea silită în procesul civil*, ed. a III-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 167-253; E. Oprina, *Studiu asupra diferitelor categorii de titluri executorii*, în *Revista română de executare silită* nr. 1/2010, p. 20-124.

¹⁷ Prin decizia nr. 132/1995, publicată în M. Of. nr. 34 din 15 februarie 1995, Curtea Constituțională a stabilit că una din fazele procesului civil este executarea și ea poate exista chiar dacă nu este precedată de faza judecătii, în cazul în care se pune în executare un alt titlu executoriu decât o hotărâre judecătorească.

¹⁸ Hotărârea pronunțată într-o acțiune în constatare, conform art. 111 C. proc. civ., hotărârea prin care se respinge cererea de chemare în judecată.

tranzacție sau va putea lipsi etapa căilor de atac, dacă hotărârea de primă instanță nu este atacată prin intermediul acestora, fie ordinare, fie extraordinare.

3. Normele dreptului procesual civil

Normele dreptului procesual civil sunt reguli de conduită, instituite de puterea publică sau recunoscute de aceasta, care reglementează activitatea de înfăptuire a justiției în litigiile civile și a căror respectare este asigurată, la nevoie, prin forța de coerciție a statului.

În doctrină¹⁹, au fost propuse mai multe criterii de clasificare a normelor dreptului procesual civil.

3.1. În funcție de obiectul sau natura raporturilor juridice pe care le reglementează, normele de drept procesual civil se împart în norme de organizare judiciară, norme de competență și norme de procedură propriu-zisă.

a) Normele de organizare judiciară au ca obiect determinarea instanțelor judecătorești²⁰ și a parchetelor de pe lângă acestea; statutul magistraților, cu privire la care se cercetează numirea și avansarea în funcție, drepturile și îndatoririle magistraților, răspunderea disciplinară a acestora; compunerea și constituirea completelor de judecată și legat de acestea incidente precum incompatibilitatea, abținerea și recuzarea.

Majoritatea normelor de organizare judiciară sunt cuprinse în Legea nr. 304/2004 pentru organizarea judiciară²¹, în Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor²², în Codul de procedură civilă, care reglementează în art. 24-36 incompatibilitatea, abținerea și recuzarea, precum și în alte legi speciale. Deși aceste incidente procedurale sunt înscrise în Cartea I a Codului intitulată „Competența instanțelor judecătorești”, în stabilirea naturii juridice a unei norme, trebuie să avem în vedere obiectul reglementării, adică conținutul său și nicidecum nu trebuie să ne orientăm în acest demers după denumirea legii în care este cuprinsă respectiva normă.

b) Normele de competență sunt reglementate în Cartea I a Codului de procedură civilă, precum și în alte legi speciale și au ca obiect o delimitare a atribuțiilor instanțelor judecătorești de atribuțiile recunoscute altor organe de jurisdicție ori cu activități jurisdicționale, precum și o împărțire a pricinilor între instanțe de grad diferit sau de același grad.

---

¹⁹ V. M. Ciobanu, *op. cit.*, vol. I, 1996, p. 168; I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Drept procesual civil. Teoria generală. Judecata la prima instanță. Hotărârea*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1983, p. 67; V. M. Ciobanu, *op. cit.*, vol. I, p. 168; M. Tăbărcă, *op. cit.*, p. 11-32; G. Boroș, *Drept procesual civil – note de curs*, vol. I, București, 1993, p. 26; I. Stoenescu, Gr. Porumb, *Procesul civil român*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1966, p. 31; C. C. Dinu, *Normele de procedură civilă*, Ed. Universul Juridic, București, 2009; M. Fodor, *Drept procesual civil*, ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 31-41; C. C. Dinu, *Timpul și norma de procedură civilă*, în Revista română de drept privat nr. 2/2010, p. 72-84.

²⁰ Potrivit art. 2 alin. 2 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, instanțele judecătorești sunt judecătoriile, tribunalele, tribunalele specializate, curțile de apel, Înalta Curte de Casație și Justiție și instanțele militare.

²¹ Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară a fost republicată în M. Of. nr. 653 din 22 iulie 2005 și modificată ulterior prin O.U.G. nr. 124/2004, publicată în M. Of. nr. 1.168 din 9 decembrie 2004, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 71/2005, publicată în M. Of. nr. 300 din 11 aprilie 2005 și prin O.U.G. nr. 114/2009, publicată în M. Of. nr. 919 din 29 decembrie 2009.

²² Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor a fost republicată în M. Of. nr. 653 din 22 iulie 2005 și modificată ulterior prin O.U.G. nr. 59/2009, publicată în M. Of. nr. 439 din 26 iunie 2009.

c) **Normele de procedură propriu-zisă** au ca obiect modul de judecată a litigiilor civile și de punere în executare a titlurilor executorii. Majoritatea normelor din această categorie se regăsesc în Codul de procedură civilă, dar și în alte reglementări speciale. În doctrină²³, normele de procedură propriu-zisă sunt clasificate, la rândul lor, în norme de procedură contencioasă, norme de procedură necontencioasă și norme de executare silită.

Normele de procedură contencioasă sunt înscrise în Cartea a II-a a Codului intitulată „Procedura contencioasă”, normele de procedură necontencioasă sunt cuprinse în Cartea a III-a intitulată „Dispoziții generale privitoare la procedurile necontencioase”, iar normele de executare silită ce au ca obiect regulile de conduită pentru punerea în executare a titlurilor executorii, atunci când debitorul nu-și execută obligația de bunăvoie, sunt înscrise în Cartea a V-a intitulată „Despre executarea silită”, dar și în Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești²⁴.

Importanță:

Clasificarea normelor de procedură în funcție de obiectul lor de reglementare prezintă interes pentru soluționarea conflictelor de legi în timp, precum și datorită consecințelor ce decurg din calificarea unei norme sub aspectul utilizării unor mijloace procesuale.

– Sub primul aspect, art. 725 alin. 2¹ C. proc. civ. prevede că, în cazul în care instanța este desființată, dosarele se vor trimite din oficiu instanței competente potrivit legii noi de procedură. Așadar, normele de organizare judiciară sunt, în principiu, de imediată aplicare.

Referitor la normele de competență, art. 725 alin. 2 teza I C. proc. civ. prevede că procesele în curs de judecată la data schimbării competenței instanțelor legal investite vor continua să fie judecate de acele instanțe²⁵. Așadar, prin acest text procedural se instituie o excepție de la regula aplicării imediate a legii noi²⁶, pentru ca, prin teza a II-a, să se revină la regulă, stabilind că, în caz de casare cu trimitere spre rejudecare, dispozițiile legii noi privitoare la competență sunt pe deplin aplicabile.

În privința normelor de procedură propriu-zise, art. 725 alin. 1, 3 și 4 C. proc. civ. dispune că dispozițiile legii noi de procedură se aplică, din momentul intrării ei în vigoare, și proceselor în curs de judecată începute sub legea veche, precum și executărilor silite începute sub acea lege. Actul de procedură îndeplinit înainte de intrarea în vigoare a legii noi rămâne supus dispozițiilor vechii legi, iar, în cazul în care acest act de procedură ar putea fi anulat potrivit legii vechi, el nu va fi menținut, chiar dacă potrivit legii noi ar fi valabil. În plus, hotărârile pronunțate înainte de intrarea în vigoare a legii noi rămân

²³ V. M. Ciobanu, *op. cit.*, vol. I, 1996, p. 169.

²⁴ Legea nr. 188/2000 a fost publicată în M. Of. nr. 559 din 10 noiembrie 2000 și modificată de O.U.G. nr. 18/2001 publicată în M. Of. nr. 64 din 6 februarie 2001, de O.U.G. nr. 64/2001, publicată în M. Of. nr. 233 din 9 mai 2001, aprobată cu modificări de Legea nr. 540 din 11 octombrie 2001, publicată în M. Of. nr. 652 din 17 octombrie 2001, de O.U.G. nr. 190/2005, de Legea nr. 278/2006, de Legea nr. 332/2006 și de O.U.G. nr. 144/2007, publicată în M. Of. nr. 880 din 21 decembrie 2007.

²⁵ C. Ap. București, s. a III-a civ., sent. civ. nr. 57/2001, în *Practică judiciară civilă 2001-2001*, Colecția Lex Expert, București, 2003, p. 408-409 – dispozițiile art. 725 alin. 2 C. proc. civ. concretizează principiul conform căruia normele de competență se sustrag imediatei aplicări a normei de procedură nou-apărute.

²⁶ C. Ap. București, s. a III-a civ., dec. nr. 660/2004, în *Practică judiciară civilă 2003-2004*, p. 333-336 – față de dispozițiile art. 299 alin. 3 din Codul de procedură civilă introduse prin art. I pct. 5 din Legea nr. 195/2004 (*de lege lata*, textul este abrogat prin art. I pct. 106² din O.U.G. nr. 138/2000 – s.n.), potrivit căroră, în cazul hotărârilor care sunt supuse numai recursului, judecarea acestei căi de atac este de competența instanței imediat superioare celei care a pronunțat hotărârea, în cauză competența materială pentru soluționarea cererii de recurs revine Tribunalului București.

supuse căilor de atac și termenelor prevăzute de legea sub care au fost pronunțate²⁷. Privitor la executarea silită, aceasta se va face după legea în vigoare la data efectuării ei, chiar dacă titlul executoriu a fost obținut într-un moment în care era în vigoare o altă lege.

– Sub cel de-al doilea aspect, al consecințelor ce decurg din calificarea normei procesuale, criteriul de clasificare a normelor în funcție de obiectul acestora de reglementare prezintă o importanță deosebită. Spre exemplu, contestația în anulare de drept comun (art. 317 C. proc. civ.) poate fi exercitată numai pentru motivele strict și limitativ prevăzute de lege, iar greșita calificare juridică a normei care reglementează incompatibilitatea drept o normă de competență, în loc de o normă de organizare judiciară, poate conduce la pronunțarea unei hotărâri nelegale, întrucât contestația în anulare nu se poate exercita pentru nesocotirea normelor de organizare judiciară.

3.2. În funcție de întinderea câmpului de aplicare, normele de drept procesual civil se clasifică în norme generale și norme speciale.

a) Normele generale se aplică în orice materie și în toate cazurile, cu excepția cazurilor în care legea prevede în mod expres altfel. Sediul materiei este, în principal, Codul de procedură civilă care, prin art. 721, precizează că dispozițiile sale alcătuiesc procedura de drept comun în materie civilă și comercială.

b) Normele speciale sunt cele care se aplică numai într-o anumită materie, expres stabilită de lege. Aceste norme derogă de la normele generale și sunt de strictă interpretare și aplicare, neputând fi extinse prin analogie și la alte materii.

Normele speciale sunt cuprinse într-o serie de legi speciale, precum Codul de procedură fiscală aprobat prin O.G. nr. 92/2003, Codul muncii aprobat prin Legea nr. 53/2003, O.G. nr. 5/2001 privind procedura somației de plată etc., însă dispoziții speciale sunt cuprinse și în Codul de procedură civilă²⁸.

---

²⁷ C. Ap. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 660/2004, în *Practică judiciară civilă 2003-2004*, p. 351-352 – în condițiile în care hotărârea judecătorească a fost pronunțată anterior intrării în vigoare a O.U.G. nr. 138/2000 prin care a fost introdus în Codul de procedură civilă art. 281², nu poate fi completată potrivit textului procedural indicat, deoarece aceasta ar însemna încălcarea principiului neretroactivității legii. Hotărârea judecătorească este supusă reglementărilor legale în vigoare la data pronunțării lor.

²⁸ Astfel, potrivit art. 22 alin. final C. proc. civ., instanța competentă să judece conflictul de competență va hotărî în camera de consiliu, fără citarea părților. Hotărârea este supusă recursului în termen de 5 zile de la comunicare. În primul rând, textul derogă de la art. 85 C. proc. civ. care stabilește, ca regulă, că judecătorul nu poate hotărî asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților. În al doilea rând, se derogă de la art. 301 C. proc. civ., potrivit căruia termenul de recurs este de 15 zile. Un alt exemplu îl constituie art. 158 alin. 3 C. proc. civ., care stabilește că, în cazul în care instanța sesizată cu judecata unei pricini se declară necompetentă, hotărârea poate fi atacată cu recurs în termen de 5 zile de la pronunțare. Textul conține o dublă derogare de la art. 301 C. proc. civ. care reprezintă dreptul comun atât în privința duratei termenului de recurs, care este de 15 zile, cât și în privința momentului de la care începe să curgă acest termen, respectiv comunicarea hotărârii. În plus, art. 190 C. proc. civ. permite ca, în pricinile privitoare la starea civilă sau divorț, să fie audiați ca martori rudele și afinii până la gradul al treilea inclusiv, cu excepția descendenților. Acest text derogă de la art. 189 C. proc. civ. care interzice, printr-o normă generală, de drept comun, audierea acestor categorii de persoane. Tot astfel, Cartea a VI-a a Codului de procedură civilă intitulată „Proceduri speciale” reglementează modul de soluționare a unor pricini în procedura ordonanței președințiale, refacerea înscrisurilor și hotărârilor dispărute, procedura ofertei de plată urmată de consemnațiune, măsurile asigurătorii, procedura divorțului, procedura împărțelii judiciare, procedura de soluționare a acțiunilor posesorii, procedura de soluționare a litigiilor în materie comercială.

Importanță:

În activitatea practică pot apărea situații în care norme din ambele categorii anterior analizate să coexiste și să se aplice în același timp într-o anumită materie. Astfel, apare un conflict între norma generală și norma specială, iar pentru soluționarea acestui conflict, în literatura de specialitate²⁹, au fost propuse următoarele reguli:

– Norma specială se aplică cu prioritate față de norma generală, pentru că aceasta a fost voința legiuitorului la momentul edictării ei³⁰. Această regulă se aplică și în situația în care norma generală e ulterioară normei speciale, întrucât norma generală poate să modifice legea specială numai în mod expres³¹.

– În măsura în care norma specială „tace”, nu reglementează un anumit aspect, ea se completează cu norma generală³².

Regula potrivit căreia norma specială se completează cu norma generală nu se aplică și în sens invers, cu alte cuvinte norma generală nu se completează cu norma specială, pentru că ar însemna să se extindă câmpul de aplicare a normei speciale la materii pentru care aceasta nu a fost edictată.

3.3. În funcție de caracterul conduitei pe care o prescriu, normele dreptului procesual civil sunt imperative și dispozitive³³.

a) Normele imperative impun o anumită conduită (acțiune sau inacțiune) celor cărora li se adresează, părți, instanță sau alți participanți, și cărora nu le este îngăduit să nu le aplice sau să deroge de la ele.

b) Normele dispozitive, denumite și norme supletive sau permissive, sunt cele care lasă la aprecierea părților adoptarea unei anumite conduite. Aceste norme suplinesc sau interpretează voința neexprimată sau insuficient de clar exprimată a părților în actele lor juridice ori protejează interesele uneia din părți, îngăduind să se deroge de la conținutul lor³⁴.

²⁹ V. M. Ciobanu, *op. cit.*, p. 171-172; I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. All Beck, București, 2001, p. 13; Gh. Dobrican, *Drept procesual civil – principii și instituții generale*, Ed. Continent XXI, București, 2003, p. 25-26; G. Boroș, D. Rădescu, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. All București, 1996, p. 7-8.

³⁰ C. Ap. București, s. a V-a com., dec. nr. 1683/2003, în *Practică judiciară comercială 2003-2004*, p. 490-491 – având în vedere natura comercială a raporturilor dintre părțile litigante, sechestrul asigurător nu poate fi înființat în conformitate cu dispozițiile art. 591-596 din Codul de procedură civilă, ca normă generală, ci conform art. 907-908 C. com., ca normă specială, deoarece aceasta se aplică cu prioritate ori de câte ori se găsește în fața unui caz care intră în prevederile sale.

³¹ În acest fel se poate soluționa și conflictul dintre dispozițiile art. 44 alin. 3 C. proc. civ., potrivit cu care numirea curatorului provizoriu se face de instanța competentă să hotărască asupra cererii de chemare în judecată și art. 152 C. fam. care atribuie autorității tutelare competența numirii curatorului, întrucât Codul familiei, lege generală și ulterioară Codului de procedură civilă, nu a abrogat expres dispoziția legală în discuție, așa cum era firesc dacă ar fi dorit ca soluția să fie alta. În același sens s-a pronunțat și Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea unui recurs în interesul legii, prin decizia nr. 37 din 7 mai 2007, publicată în M. Of. nr. 752 din 6 noiembrie 2007, potrivit cu care dispozițiile art. 44 C. proc. civ. se interpretează în sensul că revine instanței pe rolul căreia se află cauza competența de soluționare a cererii formulate de partea interesată pentru numirea unui curator special.

³² De exemplu, art. 612 C. proc. civ. arată care sunt mențiunile speciale pe care trebuie să le cuprindă cererea de divorț, iar, pentru determinarea celorlalte elemente ale cuprinsului cererii, textul face trimitere la dispozițiile art. 112 C. proc. civ. care reprezintă norma generală privitoare la conținutul cererii de chemare în judecată.

³³ Pentru amănunte, a se vedea V. M. Ciobanu, *op. cit.*, vol. I, 1996, p. 68-75; M. Tăbărcă, *op. cit.*, p. 11-31; M. Fodor, *op. cit.*, p. 37-41.

³⁴ M. Tăbărcă, *op. cit.*, p. 11-31.

Întrucât legiuitorul nu precizează în toate cazurile caracterul normei procedurale, în doctrină³⁵ s-au propus două criterii:

– **expresia folosită de legiuitor**

Potrivit acestui criteriu, se poate stabili că normele au caracter imperativ în cazul în care conțin următoarele expresii:

– judecătorul care știe că există un motiv de recuzare în privința sa *este dator* să înștiințeze pe șeful lui și să se abțină de la judecarea pricinii (art. 25 C. proc. civ.);

– judecătorul *nu poate hotărî* asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților, afară numai dacă legea nu dispune altfel (art. 85 C. proc. civ.);

– oricine pretinde un drept împotriva unei alte persoane *trebuie* să facă o cerere înaintea instanței competente (art. 109 alin. 1 C. proc. civ.);

– cererea *trebuie* să îndeplinească condițiile prevăzute pentru cererea de chemare în judecată (art. 119 alin. 2 C. proc. civ.);

– hotărârea se pronunță *întotdeauna* în ședință publică (art. 121 alin. final C. proc. civ.);

– judecătorii *hotărăsc numai* asupra obiectului cererii deduse judecării (art. 129 alin. 6 C. proc. civ.);

– cererea de chemare în judecată care nu cuprinde numele reclamantului sau al pârâului, obiectul ei sau semnătura *va fi declarată nulă* (art. 133 alin. 1 C. proc. civ.);

– necompetența este de *ordine publică* (art. 159 C. proc. civ.);

– *nu pot* fi ascultați ca martori interzișii și cei declarați de lege incapabili de a mărturisi, precum și cei condamnați pentru jurământ sau mărturie mincinoasă (art. 189 alin. 1 pct. 3 și 4 C. proc. civ.);

– hotărârea casată *nu are nicio putere* (art. 311 alin. 1 C. proc. civ.).

Dimpotrivă, norma este dispozitivă dacă:

– părțile *pot conveni*, prin înscris sau prin declarație verbală în fața instanței, ca pricinile privitoare la bunuri să fie judecate de alte instanțe decât acelea care, potrivit legii, au competență teritorială, afară de cazurile prevăzute de art. 13, 14, 15 și 16 (art. 19 C. proc. civ.);

– judecătorul *poate* fi recuzat (art. 27 C. proc. civ.);

– când una din părți are două rude sau afini până la gradul al patrulea inclusiv printre magistrații instanței, cealaltă parte *poate* cere strămutarea pricinii, la o altă instanță de același grad (art. 37 alin. 1 C. proc. civ.);

– cererea de intervenție în interesul uneia din părți *se poate face* chiar înaintea instanței de recurs (art. 51 C. proc. civ.);

– părțile *pot* să exercite drepturile procedurale personal sau prin mandatar (art. 67 alin. 1 C. proc. civ.);

– dacă pârâul are pretenții în legătură cu cererea reclamantului, el *poate* să facă cerere reconvențională (art. 119 alin. 1 C. proc. civ.);

– partea decăzută din dreptul de a administra o dovadă *va putea* totuși să se apere, discutând în fapt și în drept temeinicia susținerilor și a dovezilor părții potrivnice (art. 171 C. proc. civ.).

³⁵ I. Leș, *op. cit.*, 2001, p. 27; V. M. Ciobanu, *op. cit.*, vol. I, 1996, p. 173-175; G. Boroi, D. Rădescu, *op. cit.*, 1996, p. 8-9.

– finalitatea textului

În cazurile în care textul de lege nu conține nicio indicație, iar expresia folosită de legiuitor nu permite calificarea exactă a normei, trebuie să se țină seama și de un alt criteriu, acela al finalității textelor. Potrivit acestui criteriu, au caracter imperativ acele norme care depășesc interesul personal al părților și urmăresc să apere un interes public, precum asigurarea distribuirii justiției în cadrul procesului civil. Iar, pe de altă parte, au caracter dispozitiv acele norme care urmăresc ocrotirea interesului individual al părților.

Astfel:

– normele de organizare judiciară prezintă caracter imperativ, deoarece reglementează organizarea și funcționarea instanțelor judecătorești, activitate ce nu poate fi lăsată la aprecierea părților. Prin excepție, însă, normele care reglementează recuzarea au caracter dispozitiv, art. 27 C. proc. civ. prevăzând că judecătorul *poate* fi recuzat, întrucât prin aceste norme este ocrotit în mod exclusiv interesul părții care ar avea interes să ceară recuzarea.

– normele de competență generală, normele de competență materială și normele de competență teritorială exclusivă au caracter imperativ, aspect care rezultă din dispozițiile art. 159 C. proc. civ., potrivit cărora necompetența este de ordine publică atunci când pricina nu este de competența instanțelor judecătorești (competența generală), atunci când pricina este de competența unei instanțe de alt grad (competența materială) ori atunci când pricina este de competența unei alte instanțe de același grad și părțile nu o pot înlătura (competența teritorială exclusivă sau excepțională).

În privința normelor de competență teritorială, se mai impune a fi făcută precizarea că, față de prevederile art. 19 și 159 pct. 3 C. proc. civ., în pricinile privitoare la bunuri, cu excepția cazurilor prevăzute de art. 13-16 C. proc. civ., normele de competență teritorială au caracter dispozitiv. Așadar, dacă litigiul se circumscrie cazurilor reglementate de art. 13-16 C. proc. civ., atunci normele de competență teritorială sunt imperative. În plus, întrucât art. 19 C. proc. civ. prevede în mod expres dreptul părților de a dispune asupra competenței instanței în pricinile privitoare la bunuri, înseamnă că în litigiile privitoare la persoane normele de competență teritorială au caracter imperativ.

– normele de procedură propriu-zisă au caracter imperativ atunci când determină ordinea firească a judecății și a executării silite, potrivit fazelor și etapelor procesului civil sau dacă stabilesc principiile fundamentale ale dreptului procesual civil. Spre exemplu, au caracter imperativ normele care stabilesc contradictorialitatea, publicitatea dezbaterilor, oralitatea, nemijlocirea, continuitatea, dreptul la apărare, rolul activ al judecătorului, disponibilitatea, normele care stabilesc obligativitatea parcurgerii unei proceduri prealabile sesizării instanței (art. 109 alin. 2 C. proc. civ.), conținutul hotărârii judecătorești (art. 261 C. proc. civ.), obligativitatea pronunțării hotărârii în ședință publică (art. 121 alin. 3 C. proc. civ.), durata termenelor de exercitare a căilor de atac (art. 284, 301, 319, 324 C. proc. civ.), efectuarea executării silite numai în temeiul unei hotărâri judecătorești sau al unui alt înscris care, potrivit legii, constituie titlu executoriu (art. 372 C. proc. civ.), termenele de exercitare a contestației la executare (art. 401 C. proc. civ.), prescripția dreptului de a cere executarea silită (art. 405 și urm. C. proc. civ.) etc.

Au caracter dispozitiv normele de procedură propriu-zisă care stabilesc facilități pentru una sau pentru ambele părți. De exemplu, normele care recunosc părților posibilitatea de a-și exercita drepturile procedurale personal sau prin mandatar (art. 67 alin. 1 C. proc. civ.), normele care oferă părților dreptul de a formula cerere reconvențională (art. 119 alin. 1

C. proc. civ.), cele care stabilesc posibilitatea părților de a consimți ca cererea reconvențională sau cererea pentru introducerea în proces a unei alte persoane, care nu au fost făcute înăuntrul termenului stabilit de lege, să se judece împreună (art. 135 C. proc. civ.), normele potrivit cărora părțile pot solicita instanței să nu motiveze hotărârea prin care se pronunță divorțul (art. 617 alin. 2 C. proc. civ.), cele privitoare la admisibilitatea probei cu martori (art. 1191 alin. 3 C. civ., art. 189 alin. 2 C. proc. civ.) etc.

Importanță:

Această clasificare prezintă interes din mai multe puncte de vedere:

– normele imperative impun părților, instanței sau celorlalți participanți la proces o anumită conduită de la care nu se pot abate. Dimpotrivă, părțile pot conveni, expres sau tacit, să se deroge de la normele dispozitive;

– nerespectarea normei imperative atrage sancțiunea nulității absolute, a decăderii sau perimării. În schimb, încălcarea unei norme dispozitive este sancționată cu nulitatea relativă;

– părțile nu pot acoperi prin voința lor viciile unui act de procedură săvârșit cu încălcarea unei norme imperative și nici nu pot renunța la dreptul de a invoca nesocotirea unei asemenea norme; în cazul normei dispozitive, partea ale cărei interese sunt protejate prin edictarea acelei norme poate renunța la dreptul de a invoca nerespectarea ei, astfel încât viciile actului de procedură lovit de nulitate relativă se pot acoperi;

– încălcarea normei imperative poate fi invocată de oricare dintre părți, de procurorul care participă la judecată ori de instanță din oficiu, pe când încălcarea normei dispozitive poate fi invocată numai de partea ocrotită prin norma respectivă;

– nerespectarea normei imperative poate fi invocată în orice stare a pricinii, chiar direct în apel sau recurs. În acest sens, art. 108 alin. 1 C. proc. civ. prevede că nulitățile de ordine publică pot fi ridicate de parte sau de judecător în orice stare a pricinii, iar art. 136 C. proc. civ. dispune că excepțiile de procedură care nu au fost propuse în condițiile art. 115 (prin întâmpinare) și 132 (la prima zi de înfățișare) nu vor mai putea fi invocate în cursul judecării, afară de cele de ordine publică.

În schimb, nerespectarea normei dispozitive poate fi invocată numai într-un anumit termen. Astfel, potrivit art. 108 alin. 3 C. proc. civ., neregularitatea actelor de procedură se acoperă dacă partea nu a invocat-o la prima zi de înfățișare ce a urmat după această neregularitate și înainte de a pune concluzii în fond. În ipoteza în care neregularitatea procedurală s-a săvârșit la ultimul termen de judecată, atunci încălcarea normei dispozitive poate fi invocată direct în fața instanței de control judiciar, prin intermediul apelului sau recursului.

4. Prevederi ale noului Cod de procedură civilă aprobat prin Legea nr. 134/2010

4.1. Obiectul de reglementare și scopul Codului de procedură civilă

Potrivit art. 1, Codul de procedură civilă stabilește regulile de competență și de judecare a cauzelor civile, precum și cele de executare a hotărârilor instanțelor și a altor titluri executorii, în scopul îndeplinirii justiției în materie civilă. În îndeplinirea justiției, instanțele

judecătorești îndeplinesc un serviciu de interes public, asigurând respectarea ordinii de drept, a libertăților fundamentale, a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și persoanelor juridice, aplicarea legii și garantarea supremației acesteia.

4.2. Caracterul de drept comun al procedurii civile

În conformitate cu art. 2, dispozițiile Codului de procedură civilă constituie procedura de drept comun în materie civilă, acestea aplicându-se și în materiile reglementate de alte legi, în măsura în care acestea nu cuprind dispoziții contrare.

În sensul Noului Cod de procedură civilă, prin „*materie civilă*” se înțelege orice raport de drept privat și de drept public, cu excepția celor supuse legii penale, dacă prin lege nu se dispune altfel.

4.3. Prioritatea tratatelor internaționale privitoare la drepturile omului și aplicarea prioritara a dreptului comunitar

Trebuie precizat că, în materiile reglementate de Codul de procedură civilă, legiuitorul a statuat în mod expres că dispozițiile privind drepturile și libertățile persoanelor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Constituția, Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte. Iar, dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și Codul de procedură civilă, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Codul conține dispoziții mai favorabile.

Totodată, s-a stabilit că, în materiile reglementate de Cod, normele obligatorii ale dreptului comunitar se aplică în mod prioritar, indiferent de calitatea sau statutul părților.

4.4. Legea aplicabilă în cazul conflictelor de legi în timp

Referitor la *procesele noi*, art. 24 din Codul de procedură civilă, prevede că dispozițiile legii noi de procedură se aplică numai proceselor și executărilor silite începute după intrarea acesteia în vigoare.

În privința *proceselor în curs de judecată*, precum și a *executărilor silite începute sub legea veche*, noul Cod dispune în art. 25 că acestea rămân supuse acelei legi.

Așadar, se constată că legiuitorul a renunțat la principiul aplicării imediate a legii noi, circumscriindu-l numai proceselor și executărilor silite începute după intrarea în vigoare a legii noi, în vederea asigurării previzibilității normei de procedură civilă și pentru evitarea unor evenimente legislative care să surprindă sau care să creeze confuzii atât în rândul justițiabililor, cât și al judecătorilor, legea veche continuând să supraviețuiască alături de legea nouă, în sensul că rămân sub imperiul ei cauzele aflate în curs de soluționare la data intrării în vigoare a legii noi.

Privitor la normele noi de competență, se prevede că procesele în curs de judecată la data schimbării competenței instanțelor legal învestite vor continua să fie judecate de acele instanțe, potrivit legii sub care au început, iar, în caz de trimitere spre rejudecare,

dispozițiile legale privitoare la competență, în vigoare la data când a început procesul, rămân aplicabile. Se constată și în acest caz instituirea unei derogări de la principiul aplicării imediate a legii noi.

În schimb, în cazul în care instanța investită este desființată, dosarele se vor trimite din oficiu instanței competente potrivit legii noi, dispozițiile alin. 1 rămânând aplicabile, ceea ce înseamnă că, numai în această ipoteză, se revine la regula aplicării imediate a legii noi de competență, cu particularitatea că, sub aspectul normelor de procedură, vor continua să se aplice normele care guvernau în momentul declanșării respectivelor procese.

În privința mijloacelor de probă, art. 26 stabilește următoarele: „condițiile de admisibilitate și puterea doveditoare a probelor preconstituite și a prezumțiilor legale sunt guvernate de legea în vigoare la data producerii faptelor juridice care fac obiectul probațiunii”, iar administrarea probelor se face potrivit legii în vigoare la data administrării lor. Deci, sub aspectul admisibilității probelor și al forței doveditoare a acestora, se consacră regula *tempus regit actum*, iar, din punct de vedere, al administrării probelor, se va aplica întotdeauna legea nouă.

Referitor la hotărârile judecătorești, acestea vor rămâne supuse căilor de atac, motivelor și termenelor prevăzute de legea sub care a început procesul (art. 27).

4.5. Teritorialitatea legii de procedură

Dacă prin lege nu se dispune altfel, dispozițiile legii de procedură se vor aplica proceselor de pe întregul teritoriu al țării. Iar, în cazul raporturilor procesuale cu element de extraneitate, determinarea legii de procedură aplicabile se face potrivit normelor cuprinse în cartea a VII-a intitulată „procesul civil internațional”.

Capitolul II

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE PROCESULUI CIVIL

Principiile dreptului procesual civil reprezintă reguli esențiale care stau la baza activității judiciare și care contribuie la înțelegerea și interpretarea corectă a normelor procesuale sau la soluționarea acelor probleme procesuale pentru a căror rezolvare nu există o normă procesual civilă.

Unele dintre principii sunt în legătură cu organizarea judiciară sau statutul magistraților, iar altele sunt în legătură cu activitatea de judecată și sunt consacrate unele în Constituție, Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Declarația universală a drepturilor omului sau Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, iar altele sunt reglementate în Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară sau în Codul de procedură civilă ori pot fi deduse pe cale de interpretare.

Toate principiile dreptului procesual civil au aceeași valoare juridică și forță obligatorie, iar sancțiunea procedurală a nesocotirii acestora prezintă aceeași eficacitate juridică³⁶.

1. Principiul legalității, consacrat de dispozițiile constituționale și ale legilor privind statutul judecătorilor și procurorilor și organizării judiciare, se manifestă sub următoarele aspecte:

– justiția se desfășoară în numele legii, iar judecătorii sunt independenți și se supun numai legii (art. 124 alin. 1 și 3 din Constituție). În acest sens, judecătorii trebuie să respecte și să facă respectate atât normele de drept material, cât și normele de drept procesual;

– justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege, fiind interzisă înființarea de instanțe extraordinare (art. 126 alin. 1 și 5 din Constituție). Prin lege organică pot fi, însă, înființate instanțe specializate în anumite materii, cu posibilitatea participării, după caz, a unor persoane din afara magistraturii (spre exemplu, Comisia de reexaminare din cadrul Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci);

– competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege (art. 126 alin. 2 din Constituție);

– componerea și constituirea completului de judecată se face potrivit dispozițiilor legale;

– legalitatea și temeinicia hotărârilor judecătorești sunt supuse verificării instanțelor de control judiciar, prin intermediul căilor de atac, ce pot fi exercitate de părțile interesate și de Ministerul Public, în condițiile legii (art. 129 din Constituție).

---

³⁶ I. Stoenescu, Gr. Porumb, *Drept procesual civil*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1996, p. 48.

2. Principiul independenței judecătorului³⁷

Potrivit art. 124 alin. 3 din Constituție, judecătorii sunt independenți³⁸ și se supun numai legii, iar, conform art. 2 alin. 3 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, judecătorii sunt independenți, se supun numai legii și trebuie să fie imparțiali, orice persoană, organizație, autoritate sau instituție fiind datoare să respecte independența judecătorilor (art. 2 alin. 4). Dispoziții similare sunt prevăzute și de Carta europeană privind statutul judecătorilor (pct. 4.3), dar și de art. 1 din Principiile fundamentale referitoare la independența magistraturii³⁹.

Cele mai importante garanții pentru asigurarea independenței judecătorilor⁴⁰ sunt:

- autonomia instanțelor judecătorești față de celelalte autorități ale statului⁴¹;
- stabilirea prin lege a instanțelor judecătorești;
- modul de recrutare a judecătorilor⁴²;
- durata numirii, care este limitată de vârsta de pensionare⁴³;
- inamovibilitatea⁴⁴. În temeiul acestui beneficiu⁴⁵, judecătorii inamovibili pot fi

³⁷ V. M. Ciobanu, *Independența judecătorului și principiul legalității în procesul civil*, în Revista română de drept privat nr. 1/2010, p. 43-53.

³⁸ Referitor la perspectivele din care poate fi analizată independența judecătorului, a se vedea E. Oprina, *Participanții la procesul civil*, Ed. Rosetti, București, 2005, p. 24-33.

³⁹ Aceste principii au fost adoptate la 6 septembrie 1985 la Milano și confirmate de Adunarea Generală a O.N.U. prin Rezoluțiile nr. 40/32 din 29 decembrie 1985 și nr. 40/146 din 13 decembrie 1985.

⁴⁰ I. Popa, *Tratat privind profesia de magistrat în România*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 181-192.

⁴¹ Art. 1 alin. 4 din Constituție consacră expres principiul separației puterilor în stat. I. Leș, *Organizarea sistemului judiciar, a avocaturii și a activității notariale*, Ed. Lumina Lex, București, 1997, p. 37-40.

⁴² Potrivit art. 12 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, admiterea în magistratură a judecătorilor se face prin concurs, pe baza competenței profesionale, a aptitudinilor și a unei reputații, iar art. 13 dispune că admiterea în magistratură și formarea profesională inițială în vederea ocupării funcției de judecător și procuror se realizează prin Institutul Național al Magistraturii. În plus, art. 33 alin. 1 din lege prevede că pot fi numiți în magistratură, pe bază de concurs, dacă îndeplinesc condițiile prevăzute la art. 14 alin. 2, foștii judecători și procurori care și-au încetat activitatea din motive neimputabile, personalul de specialitate juridică prevăzut la art. 87 alin. 1, avocații, notarii, asistenții judicari, consilierii juridici, personalul de probațiune cu studii superioare juridice, ofițerii de poliție judiciară cu studii superioare juridice, grefierii cu studii superioare juridice, persoanele care au îndeplinit funcții de specialitate juridică în aparatul Parlamentului, Administrației Prezidențiale, Guvernului, Curții Constituționale, Avocatului Poporului, Curții de Conturi sau al Consiliului Legislativ, din Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române și Institutul Român pentru Drepturile Omului, cadrele didactice din învățământul juridic superior acreditat, precum și magistrații-asistenți de la Înalta Curte de Casație și Justiție, cu o vechime în specialitate de cel puțin 5 ani. În conformitate cu art. 31 alin. 1 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor și art. 134 alin. 1 din Constituție, judecătorii care au promovat examenul de capacitate sunt numiți de Președintele României, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, iar judecătorii stagiați sunt numiți în funcție de către Consiliul Superior al Magistraturii, pe baza mediei generale, obținută prin însumarea celor trei medii de la sfârșitul fiecărui an de studiu și de la examenul de absolvire a Institutului Național al Magistraturii (art. 21 alin. 1 din lege).

⁴³ Conform art. 83 alin. 1 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, judecătorii, procurorii, magistrații-asistenți de la Înalta Curte de Casație și Justiție, precum și personalul de specialitate juridică prevăzut la art. 87 alin. 1 pot fi menținuți în funcție după împlinirea vârstei de pensionare prevăzute de lege, până la vârsta de 70 de ani. Până la vârsta de 65 de ani, magistratul poate opta să rămână în funcție, însă după împlinirea acestei vârste, pentru menținerea în activitate este necesar avizul anual al Consiliului Superior al Magistraturii.

⁴⁴ Art. 125 alin. 1 din Constituție și art. 2 alin. 1 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor prevăd că judecătorii numiți de Președintele României sunt inamovibili, în condițiile legii. A se vedea C. N. Popa, D. P. Popa, *Considerații referitoare la statutul magistraților*, în Dreptul nr. 11/2003, p. 17-37. Pentru o analiză amănunțită a acestui principiu, I. Leș, *op. cit.*, p. 37-39. Uneori, inamovibilitatea este tratată ca un principiu care guvernează procesul civil. În acest sens, I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, Ed. Europa Nova, București, 1995, p. 27.

⁴⁵ Inamovibilitatea implică, așadar, pentru judecător o protecție față de orice tentativă de influență, sugestie, orientare, fiind cea mai puternică garanție a independenței acestuia, punându-l la adăpost de orice fel